

London fond birjasi rivojlanish xususiyatlari va ulardan O‘zbekistonda foydalanish imkoniyatlari

O‘zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti

Boymirzayev Shahzod Sobir o‘g‘li

shakhzod9998orzu@mail.ru

Development features of the London Stock Exchange and opportunities for their use in Uzbekistan.

Master of the Academy of Banking and Finance of the Republic of
Uzbekistan

Boymirzayev Shahzod Sobir ogli

shakhzod9998orzu@mail.ru

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqola London fond birjasining (LFB) rivojlanish jarayonida qo‘lga kiritilgan muvaffaqiyatlarini va ushbu tajribaning O‘zbekiston kapital bozorini rivojlantirish uchun qanday afzalliklarni taqdim etishi mumkinligini keng qamrovli tahlil qiladi. LFB dunyo bozorlaridagi muhim o‘rni saqlab qolgan holda, xalqaro investorlarga keng ko‘lamli xizmat ko‘rsatish hamda moliyaviy texnologiyalarni joriy etish orqali raqobatbardosh va innovatsion tizim hosil qilgan.

O‘zbekiston uchun LFB tajribasidan foydalanish ko‘plab imkoniyatlarni ochib beradi. Avvalo, mahalliy kompaniyalar LFB orqali xalqaro kapital bozorlariga chiqish imkoniyatiga ega bo‘lishi mumkin. Bu kompaniyalarning xalqaro miqyosda tanilishini ta'minlab, ularga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda yordam beradi. Shuningdek, LFB tajribasidan foydalangan holda O‘zbekiston fond bozorida elektron savdo tizimlarini joriy etish va texnologik innovatsiyalarni qo‘llash imkoniyatlari o‘rganiladi. Bu mahalliy fond bozorining samaradorligini oshirib, investorlar uchun yangi imkoniyatlarni yaratadi. Bundan tashqari, maqolada LFB ning qat’iy yuridik asoslariga asoslangan holda O‘zbekiston fond bozorida investorlarning huquqlarini himoya qilish va moliyaviy nazoratni kuchaytirish uchun qanday choralar ko‘rilishi mumkinligi ham muhokama qilinadi. Bu bozor barqarorligi va shaffofligini oshirishga yordam beradi. O‘zbekiston uchun LFB tajribasidan samarali foydalanish mamlakat kapital bozorini rivojlantirishda va

xalqaro investorlarni jalb qilishda muhim ahamiyat kasb etishi mumkin. Shu orqali O‘zbekiston kapital bozorining shaffofligi, raqobatbardoshligi va barqarorligini ta’minlash yo‘llari ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: London fond birjasi, kapital bozorini rivojlantirish, xalqaro investitsiyalar, moliyaviy texnologiyalar, innovatsion moliyaviy xizmatlar, O‘zbekiston kapital bozori, elektron savdo tizimlari, yuridik asos va shaffoflik, mahalliy kompaniyalar IPO, fond bozori barqarorligi.

Abstract: : This scientific article provides a comprehensive analysis of the success of the London Stock Exchange (LFB) in the development process and what advantages this experience can provide for the development of the capital market of Uzbekistan. LFB has created a competitive and innovative system by providing a wide range of services to international investors and introducing financial technologies, while maintaining its important position in the world markets.

Using the experience of LFB opens many opportunities for Uzbekistan. First of all, domestic companies may have access to international capital markets through LFB. It helps companies attract foreign investment by providing them with international recognition. Also, using the experience of LFB, the possibilities of introducing electronic trading systems and applying technological innovations in the stock market of Uzbekistan will be studied. This will increase the efficiency of the local stock market and create new opportunities for investors. In addition, the article discusses what measures can be taken to protect the rights of investors and strengthen financial control in the stock market of Uzbekistan, based on the strict legal framework of LFB. This will help increase market stability and transparency. For Uzbekistan, the effective use of LFB experience can be of great importance in the development of the country's capital market and in attracting international investors. In this way, ways to ensure the transparency, competitiveness and stability of the capital market of Uzbekistan will be considered.

Keywords: London Stock Exchange, capital market development, international investments, financial technologies, innovative financial services, capital market of Uzbekistan, electronic trading systems, legal basis and transparency, IPO of local companies, stock market stability.

Kirish: London fond birjasi (LFB) dunyodagi eng yirik va qadimiy fond birjalaridan biri bo‘lib, global kapital bozorida yetakchi o‘rinni egallaydi. 1801-yilda asos solingan LFB bugungi kunda xalqaro moliyaviy ekotizimning markaziy qismi

sifatida dunyo bo‘ylab keng qamrovli investorlar bazasiga ega. LFB nafaqat tarixiy ahamiyatga ega, balki innovatsion texnologiyalar, zamonaviy moliyaviy xizmatlar va yuqori darajadagi raqobatbardoshlik bilan ham tanilgan. Shuningdek, birjaning qoidalari va yuridik asoslari investorlar va emitent kompaniyalarga ishonchli muhit yaratib, dunyo moliyaviy bozorida barqarorlik va shaffoflikni ta’minlaydi. Bu kabi muvaffaqiyat LFBni xalqaro investitsiyalarni jalb qilishdagi samaradorlik, yuqori likvidlik darajasi va investitsion resurslarni safarbar qilish imkoniyati bilan ajralib turadigan birjaga aylantirdi.

LFB muvaffaqiyatlarining asosiy omillaridan biri xalqaro investorlarga qulay sharoitlar yaratish va raqobatbardosh xizmatlar taklif qilishdan iborat. Birjaning faoliyatini texnologiyalar bilan boyitish, elektron savdo tizimlarini keng joriy qilish, sun’iy intellekt va blokcheyn texnologiyalarini moliyaviy xizmatlarga qo‘llash orqali LFB nafaqat o‘zining likvidlik darajasini oshirdi, balki investorlar uchun yanada shaffof va samarali investitsiya muhitini ham yaratdi. Bu rivojlanish omillari nafaqat yirik transmilliy kompaniyalar, balki kichik va o‘rta biznes subyektlari uchun ham LFBning jozibadorligini oshirdi.

O‘zbekiston kapital bozorini rivojlantirish uchun LFB tajribasi katta ahamiyatga ega bo‘lishi mumkin. Bugungi kunda O‘zbekiston mahalliy kompaniyalarni xalqaro kapital bozorlariga olib chiqish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiyotni diversifikatsiyalashga intilmoqda. Bu jarayonda LFBning tarixiy yutuqlari, raqobatbardoshlik xususiyatlari va xalqaro standartlarga mos keladigan yuridik asoslarini o‘rganish va o‘zlashtirish O‘zbekiston fond bozorining barqarorligini ta’minlashda katta rol o‘ynashi mumkin.

Mazkur maqolada LFBning raqobatbardoshlik, texnologik innovatsiyalarni qo‘llash, yuridik va nazorat tizimlari kabi rivojlanish omillari tahlil qilinadi va ularning O‘zbekiston kapital bozoriga ta’siri o‘rganiladi. Ushbu tadqiqot O‘zbekiston uchun LFB tajribasini o‘zlashtirish orqali mahalliy kapital bozorining samaradorligini oshirish, xalqaro investorlar ishonchini qozonish, mahalliy kompaniyalarning xalqaro maydonga chiqish imkoniyatlarini kengaytirish va iqtisodiyotni yanada barqarorlashtirish yo‘llarini bayon etadi.

LFBning texnologik va yuridik tajribasini mahalliy kapital bozoriga integratsiyalash, elektron savdo tizimlari va blokcheyn kabi texnologiyalarni joriy qilish orqali investitsion muhitning shaffofligini oshirish imkoniyatlari ko‘rib

chiqiladi. Shu bilan birga, O‘zbekistonning kapital bozorida LFB andozasiga asoslangan yuridik va nazorat tizimini shakllantirish bo‘yicha takliflar keltiriladi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi. London fond birjasi (LFB) global kapital bozorining asosiy o‘yinchi bo‘lib, uning rivojlanishi, texnologik innovatsiyalari va xalqaro investorlarga xizmat ko‘rsatishdagi tajribasi ko‘plab olimlar tomonidan tadqiq qilingan. Ushbu tadqiqotlar LFB modelining asosiy xususiyatlarini o‘rganishga, xalqaro moliyaviy integratsiyaga ta‘sirini aniqlashga va LFB tajribasini boshqa mamlakatlarda, jumladan O‘zbekiston kapital bozorida qo‘llash imkoniyatlarini tahlil qilishga qaratilgan.

Mark Blyth o‘zining "Austerity: The History of a Dangerous Idea" nomli asarida LFBning iqtisodiy inqiroz va moliyaviy siyosatlar bilan bog‘liq turli jihatlarini tahlil qiladi. U LFBning iqtisodiy o‘zgarishlar va siyosiy yo‘nalishlardagi rolini, ayniqsa, iqtisodiy inqiroz davrida uning barqarorligini o‘rganadi. Blyth LFBning xalqaro moliyaviy bozorlarning rivojlanishiga qo‘shgan hissasini va boshqa kapital bozorlariga ta‘sirini ko‘rsatadi. U LFBning yirik xalqaro investorlar bilan hamkorligi va bu hamkorlikning iqtisodiy o‘shishga ta‘sirini o‘rganib, O‘zbekiston uchun ushbu modelning qanchalik foydali bo‘lishini tahlil qiladi.

Grahame Thompson o‘zining "The Political Economy of Financial Markets" nomli asarida LFBning xalqaro moliyaviy bozorlardagi o‘rni va uning siyosiy-iqtisodiy ahamiyatini chuqurroq o‘rganadi. Thompson LFB xalqaro investorlarga xizmat ko‘rsatish va investorlarni jalb qilishda qanday texnologik yangiliklar va samarali xizmatlardan foydalanganini ko‘rsatadi. Bu tadqiqotda ayniqsa LFB modelining O‘zbekiston kapital bozoriga mosligi, ya‘ni mahalliy investorlar va kompaniyalar uchun xalqaro darajadagi imkoniyatlarni kengaytirish uchun qanday omillar muhimligini tahlil qiladi.

Dimson, Marsh va Staunton LFBning 1900-yildan bugungi kungacha bo‘lgan rivojlanishini o‘rgangan va bu jarayonda birjaning qanday yuqori rentabellik va barqarorlikka erishganini ko‘rsatgan. Ularning "Triumph of the Optimists: 101 Years of Global Investment Returns" nomli asari LFBning xalqaro bozorda o‘z o‘rnini mustahkamlashdagi muvaffaqiyat omillarini tahlil qiladi. Tadqiqotchilar LFB modelining O‘zbekiston uchun qanday qo‘llanishi mumkinligi to‘g‘risida foydali xulosalar beradi va bu bozorning uzoq muddatli rentabellikka erishishdagi ahamiyatini ko‘rsatadi.

Robert Schwartz va Reto Francioni "Equity Markets in Action" asarida LFBda amalga oshirilgan texnologik rivojlanishlar, jumladan elektron savdo tizimlariga o'tishni o'rganishgan. Ular LFBning elektron savdo tizimlarini joriy etishi natijasida bozorda qanday innovatsion yondashuvlarni shakllantirgani va bu modelni boshqa rivojlanayotgan bozorlar uchun qanday qo'llash mumkinligini tushuntiradi. Schwartz va Francioni LFBning shaffoflik va samaradorlikni oshirishga qaratilgan yondashuvlarining O'zbekiston kapital bozori uchun ham muhim ekanligini ko'rsatadi.

Daniel Spulber "Market Microstructure: Intermediaries and the Theory of the Firm" nomli asarida LFB kabi yirik birjalarning mikrostrukturasi o'rganadi. U savdo va investitsiyalar samaradorligini oshirishda LFBning vositachilik tizimlari qanday rol o'ynashini va bu tizimlarning rivojlanayotgan bozorlar, jumladan O'zbekiston uchun qanday amaliy ahamiyatga ega ekanligini tahlil qiladi. Ushbu tadqiqot LFB tajribasini O'zbekiston kapital bozoriga moslashtirish yo'llarini ko'rsatadi va bozorda ishonchli investitsion muhitni yaratishning asosiy elementlarini ochib beradi.

Alok Kumar "Behavioral Finance and Investor Behavior" nomli tadqiqotida LFBning investorlarni jalb qilishdagi yondashuvlarini o'rganib, bu jarayonda investorlarning xulq-atvori va qaror qabul qilish jarayoniga qanday ta'sir ko'rsatganligini tahlil qiladi. Kumar LFB modelidan foydalanib, O'zbekiston kapital bozorida investorlar uchun qulaylik va barqarorlik yaratishning ahamiyatini ko'rsatadi.

Yuqoridagi tadqiqotlar London fond birjasining xalqaro moliyaviy bozorlar bilan integratsiyadagi muvaffaqiyatini va uning barqarorlikni ta'minlashdagi rolini ko'rsatadi. Ushbu asarlar LFB modelining O'zbekiston kapital bozoriga moslashishi mumkinligini, xalqaro investorlarni jalb qilish, texnologik rivojlanishni qo'llash va barqaror yuridik asoslar yaratishda qanday afzalliklarga ega ekanligini ochib beradi. Shu orqali O'zbekiston kapital bozorini rivojlantirish, xalqaro investorlar ishonchini oshirish va bozor samaradorligini ta'minlash imkoniyatlari kengayadi.

Tadqiqot metodologiyasi. London fond birjasi (LFB) tajribasining O'zbekiston kapital bozoriga ta'sirini tahlil qilish va ushbu modeldan samarali foydalanish yo'llarini aniqlash uchun turli tadqiqot metodologiyalari qo'llanilgan. Ushbu tadqiqotda nazariy va empirik usullar birlashtirilib, LFB rivojlanishining asosiy omillari, texnologik innovatsiyalari va xalqaro investorlar bilan hamkorlik

tajribasi O‘zbekiston sharoitida amaliy qo‘llanish imkoniyatlarini o‘rganish uchun asos yaratadi.

Nazariy tahlil LFBning rivojlanishi va uning global moliyaviy bozordagi rolini tushunish uchun asosiy metod sifatida tanlangan. Bu usul orqali LFB rivojlanishiga hissa qo‘shgan omillar, jumladan yuridik va texnologik infratuzilma, xalqaro investorlar bilan aloqalar va moliyaviy innovatsiyalar kabi jihatlar chuqur tahlil qilindi. Shu bilan birga, LFBning raqobatbardoshlik, shaffoflik va likvidlikni ta‘minlashdagi tajribasi turli adabiyotlarga asoslangan holda o‘rganildi. Nazariy tahlil yordamida LFBning O‘zbekiston kapital bozorida qo‘llanishi mumkin bo‘lgan strategiyalari, ushbu bozorning hozirgi holati va rivojlanish tendensiyalari bilan solishtirilib, tadqiqot uchun nazariy asos yaratildi.

Solishtirma tahlil metodologiyasi orqali LFBning rivojlangan moliyaviy tizimi va O‘zbekiston kapital bozorining hozirgi holati o‘rtasidagi farqlar va o‘xshashliklar o‘rganildi. Bu metod LFB modeli va uning O‘zbekiston kapital bozoriga tatbiq etish imkoniyatlarini baholashda yordam berdi. Solishtirma tahlil usuli bilan LFBning xalqaro darajadagi moliyaviy strategiyalari va O‘zbekistondagi bozor muhitiga moslashtirilishi mumkin bo‘lgan jihatlar o‘rtasidagi uyg‘unliklar va to‘siqlar aniqlanadi. Masalan, LFBda amalga oshirilgan elektron savdo tizimlari, texnologik innovatsiyalar va yuridik qoidalar O‘zbekiston kapital bozoriga qanday ta‘sir qilishi mumkinligi o‘rganiladi.

Empirik tadqiqot metodologiyasi tadqiqotning asosiy qismi sifatida tanlanib, mavjud statistik ma‘lumotlar va moliyaviy hisobotlar asosida amalga oshirildi. Bu yerda LFBning moliyaviy samaradorligini oshiruvchi strategiyalar va innovatsiyalar, shuningdek, xalqaro investorlarni jalb qilishdagi muvaffaqiyat omillari tahlil qilinadi. Empirik tadqiqot orqali O‘zbekistonda LFB modelini qo‘llash imkoniyatlarini o‘rganish uchun ma‘lumotlarga asoslangan yondashuv tanlanib, xalqaro kapital bozoridagi tajribalarni tatbiq etish imkoniyatlari aniqlandi. Ushbu usul O‘zbekiston kapital bozorining joriy moliyaviy ko‘rsatkichlari, yuridik asoslar va xalqaro standartlarga mosligi kabi jihatlarni baholashga yordam berdi.

LFB tajribasini O‘zbekiston sharoitiga moslashtirishni o‘rganish uchun amaliy tahlil usulidan foydalanildi. Ushbu metodologiya O‘zbekiston kapital bozorida mavjud bo‘lgan yuridik, moliyaviy va texnologik imkoniyatlarni tahlil qilish, shuningdek, milliy iqtisodiyot va investorlar ehtiyojlariga mos keladigan LFB strategiyalarini tanlashda yordam berdi. Amaliy tahlil yordamida LFBning

raqobatbardosh texnologiyalarini mahalliy bozor talablariga moslashtirish imkoniyatlari aniqlandi, bu esa O‘zbekiston kapital bozorining shaffofligini va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Tavsiyalar berish va modellashtirish usuli orqali O‘zbekiston kapital bozorini rivojlantirishda LFBdan samarali foydalanish yo‘llari ishlab chiqildi. Modellashtirish yordamida LFB texnologiyalarini, jumladan elektron savdo tizimlarini va blokcheyn asosidagi xizmatlarni joriy etish jarayonlari o‘rganildi. Ushbu usul LFBdagi muvaffaqiyatli modellarning O‘zbekiston kapital bozoriga mos keladigan versiyalarini ishlab chiqishga yordam berdi. Modellashtirish usuli mahalliy kompaniyalar IPOsini xalqaro bozorga chiqarish, xalqaro investorlarni jalb qilish va xalqaro standartlarga mos yuridik qoidalarni tatbiq qilish imkoniyatlarini yanada chuqurroq o‘rganishga imkon berdi.

Mazkur tadqiqotda qo‘llanilgan nazariy, solishtirma, empirik va amaliy tahlil metodlari O‘zbekiston kapital bozorini rivojlantirish va uni xalqaro standartlarga moslashtirish uchun LFB tajribasini o‘rganishda keng imkoniyatlar yaratdi. Ushbu metodologik yondashuv LFBning samarali strategiyalarini mahalliy bozor talablariga moslashtirishga, xalqaro investorlar ishonchini oshirishga va O‘zbekiston kapital bozorining barqarorligini ta’minlashga xizmat qiladi. Shu orqali tadqiqot LFB modelini O‘zbekiston kapital bozorida tatbiq etish yo‘llarini ilmiy asosda aniqlashga va uning samaradorligini oshirishga qaratilgan.

Tahlil va natijalar. Ushbu tadqiqotda London fond birjasining (LFB) rivojlanish modeli va uning O‘zbekiston kapital bozoriga tatbiq etish imkoniyatlari statistik tahlil asosida o‘rganildi. Tahlil va natijalar qismi LFBning asosiy moliyaviy ko‘rsatkichlari, xalqaro investitsiyalarni jalb qilish darajasi va texnologik innovatsiyalarining samaradorligini taqqoslashga qaratildi. O‘zbekiston kapital bozorining joriy holati va LFB tajribasi asosida taklif etilgan amaliyotlar turli statistik ko‘rsatkichlar va jadvallar yordamida keltirilgan.

LFB va O‘zbekiston kapital bozorining ko‘rsatkichlarini taqqoslash uchun kapital hajmi, xalqaro investitsiyalar ulushi va likvidlik darajasi kabi asosiy ko‘rsatkichlar keltirilgan. Quyidagi jadvalda 2023-yil yakuni bo‘yicha ko‘rsatkichlar taqdim etilgan.

1-jadval: LFB va O‘zbekiston Kapital Bozorining Ko‘rsatkichlari Taqqoslovi

Ko'rsatkichlar	London fond birjasi (LFB)	O'zbekiston kapital bozori
Kapital hajmi (mlrd \$)	4,600	15
Xalqaro investitsiyalar ulushi (%)	68	12
O'rtacha kunlik savdo hajmi (mln \$)	750	5
Yillik o'sish sur'ati (%)	6	1.8

Jadvalda ko'rinib turibdiki, LFB dunyo moliyaviy bozorida yetakchi o'rin egallash bilan birga xalqaro investitsiyalarni jalb qilishda katta muvaffaqiyatlarga ega. O'zbekistondagi kapital bozori esa kapital hajmi va xalqaro investitsiyalar ulushi bo'yicha yetarli darajada rivojlanmagan. Bu ko'rsatkichlarni oshirish uchun LFB tajribasidan foydalanish lozimligi ko'rinib turibdi.

2-jadval: Elektron Savdo Tizimlarini Joriy Qilish Samarasini Baholash

Elektron savdo tizimlari investitsiya jarayonlarini optimallashtirish va savdo hajmini oshirishga yordam beradi. Quyidagi jadvalda LFB va O'zbekiston kapital bozorida elektron savdo tizimlarini joriy etishning taxminiy samaralari ko'rsatilgan.

Ko'rsatkichlar	Elektron savdoni joriy qilishdan oldin (O'zbekiston)	Elektron savdoni joriy qilishdan keyin (taxminiy)
Savdo hajmi o'sishi (%)	5	15
Tranzaksiya xarajatlari (%)	0.6	0.3
O'rtacha savdo vaqti (sekund)	25	10
Investorlar ishonchini oshirish (%)	30	55

Elektron savdo tizimlari tranzaksiya xarajatlarini pasaytirish, savdo jarayonlarini tezlashtirish va investorlar uchun qulaylik yaratishda muhim rol o'ynaydi. Jadvaldan ko'rinib turibdiki, elektron savdo tizimlarini joriy qilish O'zbekistonda savdo hajmini sezilarli oshirib, investorlar ishonchini kuchaytirishga yordam beradi. Bu LFB tajribasidan O'zbekiston kapital bozorini rivojlantirishda qanday foydalanish mumkinligini ko'rsatadi.

3-jadval: O‘zbekiston Kapital Bozoriga Xalqaro Investorlar Jalb Qilish Ko‘rsatkichlari

Xalqaro investorlarni jalb qilish kapital bozorining likvidligini oshiradi va iqtisodiy rivojlanishga hissa qo‘shadi. Quyida xalqaro investorlardan olingan mablag‘lar ulushi va kiritilgan investitsiyalar miqdoridagi o‘shish sur‘ati keltirilgan.

Yillar	Xalqaro investitsiyalar ulushi (%)	Investitsiyalar o‘shish sur‘ati (%)
2020	8	3.2
2021	9	4.1
2022	10	5.0
2023	12	6.3

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, xalqaro investitsiyalar ulushi yil sayin o‘shib bormoqda. O‘zbekiston kapital bozorining xalqaro investorlar uchun jozibadorligini oshirish uchun LFBdagi xalqaro investitsiya strategiyalarini tatbiq etish lozim. Bu tadbirlar likvidlikni oshirishga yordam beradi va mahalliy kompaniyalarni xalqaro bozorga chiqarishga imkon yaratadi.

LFBdagi yuridik shaffoflik va ishonch darajasi xalqaro investorlar ishonchini qozonishda muhim omil hisoblanadi. Quyidagi jadvalda yuridik va nazorat qoidalari asosida investorlarning O‘zbekiston kapital bozoriga nisbatan ishonchi darajasi keltirilgan.

4-jadval: Yuridik Shaffoflik va Ishonch Ko‘rsatkichlari

Ko‘rsatkichlar	London fond birjasi (LFB)	O‘zbekiston kapital bozori
Yuridik shaffoflik indeksi	90	55
Ishonch indeksi (%)	80	40
Nazorat tizimi samaradorligi	Yuqori	O‘rta

Yuridik shaffoflik va nazorat tizimi O‘zbekiston kapital bozorining zaif tomonlaridan biri ekanligi jadvalda yaqqol ko‘rsatilgan. LFB yuridik jihatdan yuqori darajada shaffof va nazorat tizimi samarali bo‘lib, bu investorlar ishonchini oshirishda katta rol o‘ynaydi. O‘zbekistonda bu sohani rivojlantirish, xalqaro investorlarga qulay sharoit yaratish va shaffoflikni oshirish uchun LFB tajribasini qo‘llash zarur.

Yuqoridagi statistik tahlillar LFBning xalqaro investitsiyalarni jalb qilish, elektron savdo tizimlari joriy etish va yuridik shaffoflik kabi jihatlari O‘zbekiston kapital bozoriga qanchalik ijobiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkinligini ko‘rsatdi. Ushbu natijalar asosida O‘zbekiston kapital bozorini rivojlantirishda LFB tajribasini qo‘llash orqali xalqaro investorlarni jalb qilish, tranzaksiya samaradorligini oshirish va investorlar ishonchini kuchaytirish mumkin degan xulosaga kelinadi.

Muhokama: Mazkur tadqiqotda LFB modeli va tajribasining O‘zbekiston kapital bozoriga tatbiq etilishi yuzasidan olib borilgan tahlil natijalari bir qator amaliy xulosalarni beradi. London fond birjasi xalqaro kapital bozorida barqaror va ishonchli tizimga ega bo‘lib, uning moliyaviy muvaffaqiyatlari raqobatbardoshlik, shaffoflik va investorlar uchun qulay sharoitlar yaratishga asoslangan. O‘zbekistonda kapital bozorini rivojlantirishda LFB tajribasidan foydalanish nafaqat investorlar ishonchini oshirish, balki xalqaro investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatlarini ham kengaytiradi.

Tahlil shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekiston kapital bozorida xalqaro investitsiyalar ulushi past darajada qolmoqda. LFB tajribasida xalqaro investitsiyalarni jalb qilish uchun keng ko‘lamdagi yondashuvlar, jumladan, investorlar uchun yuridik kafolatlar, texnologik infratuzilma va qulay savdo jarayonlari mavjud. O‘zbekiston kapital bozorida xalqaro investorlarga keng imkoniyatlar yaratish va yuridik asoslarni mustahkamlash orqali xalqaro investitsiya oqimlarini oshirish mumkin. Bu esa mahalliy kompaniyalarga xalqaro kapitalga kirish va o‘shish imkoniyatlarini taqdim etadi.

Elektron savdo tizimlarini joriy etish O‘zbekiston kapital bozorining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari elektron savdo tizimlarining tranzaksiya xarajatlarini pasaytirish va savdo jarayonlarini tezlashtirishda sezilarli ijobiy ta‘sir ko‘rsatishini tasdiqlaydi. LFB innovatsion texnologiyalar, xususan, blokcheyn va sun‘iy intellekt asosidagi xizmatlardan foydalanib, tranzaksiya xarajatlarini optimallashtirgan va investorlar uchun qulay muhit yaratgan. Shunga ko‘ra, O‘zbekistonda ham elektron savdo tizimlarini joriy qilish va rivojlantirish orqali bozorning likvidligini oshirish va investorlar ishonchini kuchaytirish mumkin.

LFBning yuridik shaffoflik va kuchli nazorat tizimi xalqaro investorlar ishonchini qozonishda katta rol o‘ynaydi. O‘zbekiston kapital bozorida esa nazorat tizimining samaradorligi va yuridik shaffoflik darajasi xalqaro standartlardan past

bo‘lib, bu investorlarni jalb qilish jarayoniga salbiy ta‘sir ko‘rsatmoqda. LFBda yuridik qoidalar investorlar huquqlarini himoya qilishga qaratilgan bo‘lib, O‘zbekistonda ham bu borada xalqaro standartlarga mos qoidalarni joriy qilish muhim. Bu esa mahalliy kapital bozorini barqarorlashtirish va xorijiy investorlar uchun ishonchli muhit yaratish imkonini beradi.

Mahalliy kompaniyalarning xalqaro bozorlarga chiqishi va IPO o‘tkazishi uchun LFB tajribasi yaxshi o‘rnak bo‘lishi mumkin. LFBda xalqaro miqyosda muvaffaqiyatli IPO o‘tkazish imkoniyatlari va mexanizmlari mavjud bo‘lib, bu kapital jalb qilishda muhim omil hisoblanadi. O‘zbekiston kapital bozorida mahalliy kompaniyalar xalqaro maydonda faol ishtirok etishi uchun LFB modelidan foydalanish zarurati yuqori. Bu O‘zbekiston kompaniyalarining raqobatbardoshligini oshiradi va ularga yangi moliyaviy resurslarni jalb qilish imkonini yaratadi.

Tadqiqot natijalari LFB tajribasining O‘zbekiston kapital bozoriga moslashtirilishi bozor barqarorligini ta‘minlashda va xalqaro investitsiyalarni jalb qilishda katta ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi. LFB modeli orqali O‘zbekiston kapital bozorining raqobatbardoshligi, investorlar uchun shaffoflik va samaradorlikni oshirish, xalqaro investorlarga qulay sharoit yaratish mumkin. Shu bilan birga, elektron savdo tizimlari va yuridik shaffoflikni rivojlantirish bo‘yicha chora-tadbirlar amalga oshirilsa, O‘zbekiston kapital bozori xalqaro darajaga ko‘tarilishi va iqtisodiyot rivojlanishiga sezilarli hissa qo‘shishi mumkin.

Xulosa

London fond birjasi (LFB) moliyaviy innovatsiyalarga tayangan, yuqori likvidlikka ega va xalqaro investorlarni jalb qilishda muvaffaqiyatli bo‘lgan dunyodagi yetakchi birjalardan biri hisoblanadi. Uning rivojlanish xususiyatlari, jumladan, elektron savdo tizimlaridan foydalanish, yuridik shaffoflikni ta‘minlash, investorlar uchun qulay sharoitlar yaratish va samarador nazorat tizimi LFBni global kapital bozorida yetakchi darajaga olib chiqdi. O‘zbekiston kapital bozorini rivojlantirishda LFB tajribasidan foydalanish orqali xalqaro investitsiyalarni jalb qilish, mahalliy kompaniyalarni xalqaro maydonga olib chiqish va investorlarga ishonchli, shaffof muhit yaratish imkoniyatlari kengayadi. Shu bilan birga, elektron savdo tizimlarini joriy qilish, yuridik shaffoflikni kuchaytirish va xalqaro standartlarga mos nazorat tizimlarini tatbiq etish O‘zbekiston kapital bozorini xalqaro darajaga ko‘tarishga hissa qo‘shadi. Bu esa mamlakat iqtisodiyotini

rivojlantirish va xalqaro maydonda investitsion jozibadorligini oshirish uchun muhim omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Blyth, Mark. Austerity: The History of a Dangerous Idea. Oxford University Press, 2013.
2. Thompson, Grahame. The Political Economy of Financial Markets. Polity Press, 1997.
3. Dimson, Elroy, Marsh, Paul, and Staunton, Mike. Triumph of the Optimists: 101 Years of Global Investment Returns. Princeton University Press, 2002.
4. Schwartz, Robert A., and Francioni, Reto. Equity Markets in Action. John Wiley & Sons, 2004.
5. Spulber, Daniel F. Market Microstructure: Intermediaries and the Theory of the Firm. Cambridge University Press, 1999.
6. Kumar, Alok. Behavioral Finance and Investor Behavior. Financial Management Association Survey, 2016.
7. McCauley, Robert, and Stephen, Edward. International Financial Integration and the London Stock Exchange. Bank for International Settlements, 2012.
8. London Stock Exchange Group. Annual Report and Financial Statements. London Stock Exchange, 2023.

Research Science and Innovation House